

Отримано: 18 вересня 2017 р.

Прорецензовано: 27 вересня 2017 р.

Прийнято до друку: 02 жовтня 2017 р.

e-mail: gpf@beta.tup.km.ua

DOI: 10.25264/2519-2558-2017-68-166-169

Станіславова Л. Л. Формування мотивації студентів до вивчення культури мови з використанням ІКТ / Л. Л. Станіславова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – Острог : Вид-во НаУОА, 2017. – Вип. 68. – С. 166–169.

УДК 378.004

Станіславова Людмила Леонідівна,

кандидат філологічних наук, доцент, декан гуманітарно-педагогічного факультету,
Хмельницький національний університет

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ КУЛЬТУРИ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІКТ

У статті розглянуто проблему формування внутрішньої мотивації студентів до вивчення культури мови засобами інформаційно-комп'ютерних технологій. Визначено поняття мотивації, обґрунтовано шляхи підвищення мотивації до навчання засобами ІКТ. Описано особливості її переваги застосування з метою підвищення мотивації до навчання таких засобів ІКТ, як програми PowerPoint, Camtasia Studio, сервіси LearningApps, Kahoot, ThingLink, платформа MOODLE, відеохостинг YouTube.

Ключові слова: мотивація, навчання, культура мови, ВНЗ.

Станіславова Людмила Леонидовна,

кандидат филологических наук, доцент, декан гуманитарно-педагогического факультета,
Хмельницкий национальный университет

ФОРМИРОВАНИЕ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ К ИЗУЧЕНИЮ КУЛЬТУРЫ РЕЧИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИКТ

В статье рассмотрена проблема формирования внутренней мотивации студентов к изучению культуры речи средствами информационно-компьютерных технологий. Определено понятие мотивации, обоснованы пути повышения мотивации к обучению средствами ИКТ. Описаны особенности и преимущества применения с целью повышения мотивации к обучению таких средств ИКТ, как программы PowerPoint, Camtasia Studio сервисы LearningApps, Kahoot, ThingLink, платформа MOODLE, видеохостинг YouTube.

Ключевые слова: мотивация, обучение, культура речи, ВУЗ.

Liudmyla Stanislavova,

Candidate of Philological Sciences (PhD), Associate Professor,
Dean of Humanities and Pedagogical Department, Khmelnytskyi National University

FORMING MOTIVATIONS FOR STUDENTS TO STUDY CULTURE OF LANGUAGE USING IT TECHNOLOGIES

The article considers the problem of forming the internal motivation of students to study the culture of speech by means of information and computer technologies. The analysis of publications related to the topic of the article made it possible to establish that, when considering issues related to the motivation of students' educational activity, the scientists describe the structure of the phenomenon of motivation, the state of formation of the motivational sphere in different groups of students, the conditions for the formation of students' positive motivation to educational and cognitive activity. Modern scholars also see the link between student motivation for learning and ICT that is applied in the learning process. But attention was paid to aspects of research into the motivation to learn ICTs in relation to linguistic disciplines, in particular to the course «Culture of Speech», which became the purpose of our article.

The term «motivation» in the article is defined as the totality, the system of psychologically heterogeneous factors that determines the behavior and activities of a person. The concept of «motivation for learning» correlates with the concept of «the level of intensity of attention and effort of the student spent on various tasks». The level of motivation of students for learning depends on a number of factors, one of the main – the subject characteristics of teachers. The following is a list of ways to enhance students' motivation to learn from a teacher. It is the activation of educational activities, the individualization of learning, the support of students for the confidence in the success of learning (the «method of success»), the positive emotional impact on students, objectivity, transparency of control and evaluation, expansion of forms of independent work of students, education of their methods of self-education. Describes work methods and software tools that can help you achieve a high level of motivation for learning through the course of «Culture of Speech» by students, including PowerPoint, Camtasia Studio, LearningApps, Kahoot, ThingLink, MOODLE, YouTube video hosting.

Key words: motivation, learning, culture of speech, university.

У сучасному українському суспільстві, для якого життєво важливою виявилася необхідність збереження ідентичності української нації, зокрема її мови, культури, актуальною є проблема формування висококультурної мовної особистості; її ознаки – уміння правильно говорити й писати, добирати мовно-виражальні засоби відповідно до мети й обставин спілкування. Студенти-філологи набувають таких умінь протягом усього періоду навчання у ВНЗ, а їх систематизація, актуалізація – завдання курсу «Культура мови». Ефективність навчальної діяльності студентів при опануванні цього курсу, як і курсів інших, значною мірою пов'язана з мотивацією до навчання. У сучасному інформатизованому суспільстві формування згаданої мотивації практично неможливе без використання інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ).

Питання, пов'язані з мотивацією навчальної діяльності студентів, досліджують Л. Божович, І. Васильєв, Є. Ільїн, О. Малінка, С. Максименко, І. Тригуб, А. Реан, М. Рогов та ін. Загальновизнаним стало положення, згідно з яким структура мотивів студента, сформована у час навчання, стає стрижнем особистості майбутнього фахівця, а відтак розвиток позитивних навчальних мотивів – невід'ємний складник виховання особистості студента. Передусім науковці досліджують психолого-педагогічні аспекти мотивації навчальної діяльності: описується структура феномену мотивації, стан сформованості мотиваційної сфери у різних групах студентів, умови, які приймають формуванню у студентів позитивної мотивації до навчально-пізнавальної діяльності. Сучасні дослідники також вбачають зв'язок між мотивацією студентів до навчання й ІКТ, які застосовуються у навчальному процесі. Питання, пов'язані із впливом ІКТ на мотивацію навчальної діяльності студентів, розглядаються у дисертаційному дослідженні І. Ускова [7], у посібнику О. Співаковського [5], у статтях Р. Гайдамахи [1], М. Гончаренко, Н. Кучук [2] та ін. Автори праць одностайні у висновку, що ІКТ є важливим засобом формування згаданої мотивації, вони розглядають особливості впливу ІКТ на мотивацію, засоби досягнення високого рівня мотивації студентів різних спеціальностей. Однак поза увагою залишилося питання «мотивація до навчання й ІКТ» у стосунку до українських мовознавчих курсів, зокрема – до курсу «Культура мови», що вимагає звернення до згаданого питання, адже, як відомо, специфіка предметної області є одним із факторів, що впливає на особливості мотивації.

Мета нашої роботи полягає у дослідженні проблеми формування мотивації у студентів до пізнавальної діяльності у ході опанування курсу «Культура мови» у зв'язку з використанням ІКТ, в обґрунтуванні шляхів підвищення мотивації до навчання засобами ІКТ.

В умовах сучасного інформаційного суспільства у вищій освіті превалює тенденція до зміни традиційних форм організації освітнього процесу шляхом інтеграції їх з ІКТ. Активне застосування ІКТ суттєво підвищує ефективність і якість навчання у ВНЗ, сприяючи, посеред іншого, формуванню і зростанню мотивації студентів до навчання.

Під мотивацією ми, услід за М. Князян, розуміємо сукупність, систему психологічно різнорідних факторів, що детермінують поведінку і діяльність людини [3, с. 173]. Окремий різновид мотивації – мотивація до навчання. Поняття «мотивація до навчання» корелює з поняттям «рівень інтенсивності уваги та зусиль студента, витрачених на виконання різноманітних завдань» [6].

Рівень мотивації студентів до навчання залежить від низки факторів, серед яких: характеристики освітніх закладів, де здійснюється навчальна діяльність; особливості організації навчального процесу, суб'єктні особливості тих, хто навчається, і тих, хто навчає; специфіка предмета навчання.

Особливе місце серед наведених факторів посідають суб'єктні особливості тих, хто навчає, – викладачів. Автори наукових розвідок, присвячених питанням мотивації до навчання, роблять спроби визначити і схарактеризувати способи підвищення мотивації студентів до навчання з боку викладача. Досить повний перелік цих способів представлено у статті М. Крилової [4, с. 87–93]. Серед них виділимо ті, що можуть бути пов'язані із застосуванням ІКТ у ході викладання курсу «Культура мови». Це активізація навчальної діяльності, індивідуалізація навчання, підтримка у студентів впевненості в успішності навчання («методика успіху»), позитивний емоційний вплив на студентів, об'єктивність, прозорість контролю і оцінювання, розширення форм самостійної роботи студентів, виховання у них прийомів самоосвіти. Формування і корекція мотивації у пізнавальній діяльності студентів – один із найважливіших аспектів роботи викладача ВНЗ. Викладач має звертати особливу увагу на мотивацію внутрішню, змістовно близьку до навчальної діяльності. Її ознаки – прагнення пізнати нове, оволодіти певною інформацією, збагатити власні знання, розширити кругозір, виявити інтелектуальну активність, збагатити власний духовний потенціал тощо. Тоді як зовнішня мотивація оснований на заохоченнях, покараннях та інших видах стимуляції, які або спрямовують, або гальмують поведінку людини. Саме домінування внутрішньої мотивації є умовою ефективності навчання.

Активізація навчальної діяльності студентів у ході опанування курсу «Культура мови» за допомогою ІКТ може здійснюватися завдяки використанню при викладенні лекційного матеріалу презентацій, створених у програмі PowerPoint. Мультимедійна інформація, що міститься у презентаціях, дозволяє підвищити інформативність лекції, її наочність – за рахунок використання різних форм представлення матеріалу (тексту, аудіо, відео, анімації). Поєднання коментарів викладача з відеоінформацією чи з анімацією відчутно підвищує інтерес студентів до теми лекції, робить сприйняття інформації більш звичним для них – адже сучасна молодь звикла до сприйняття інформації в динаміці, коли на увагу

впливає інтенсивний аудіо-візуальний ряд. До того ж якісно виготовлена презентація здатна приносити естетичне задоволення, справляє позитивний емоційний вплив на студентів. Під час викладення лекційного матеріалу курсу «Культура мови» активізації уваги студентів до нього сприяє використання презентацій, які пропонують не просто сприймати ту чи іншу інформацію, а, скажімо, виводити певні правила дедуктивним шляхом – через аналіз відповідних прикладів. Необхідним елементом оформлення таких презентацій є анімація, що дозволяє фокусувати увагу студентів на закономірностях, які зрештою складають правило.

Ще один спосіб активізації навчальної діяльності студентів у ході лекційного заняття – використання як засобу унаочнення інформації інтерактивних плакатів, створених на сервісі ThingLink. Такий плакат містить базове зображення, на яке додаються мітки, що є посиланнями на текстовий супровід або на інші зображення, відео-, аудіофайли, матеріали, розміщені в мережі Інтернет. Завдяки цьому на одному носіїві розміщується досить великий обсяг інформації, елементами якої зручно керувати – без повторного завантаження відповідної інформації із сервера чи з будь-якої бази даних. Викладач витрачає мінімум часу на створення плакату (на противагу використанню з цією метою програми PowerPoint), керування вбудованими у плакат файлами надзвичайно просте.

Зазвичай у ході викладення лекційного матеріалу (переважно 25–30 хвилин після початку лекції, останні її хвилини) увага аудиторії спадає. Активізації уваги, а тим самим підвищенню навчальної мотивації студентів ефективно сприяє проміжне чи завершальне експрес-опитування, що проводиться за допомогою сервісу Kahoot. Сервіс дозволяє виводити за допомогою відеопроєктора на екран питання у формі тестів, студенти для відповіді на питання встановлюють зв'язок із сервісом за допомогою власних гаджетів (смартфонів, планшетів, ноутбуків). Після завершення опитування сервіс пропонує інформацію про рейтинг результатів студентів. Таким чином, у процесі опитування в Kahoot задіяними виявляються ігрова форма опитування, змагальність, результати комп'ютерного оцінювання відповідей об'єктивні, і це створює позитивний емоційний фон на занятті.

Необхідність індивідуалізації навчання зумовлена тим, що кожен студент сприймає і засвоює матеріал відповідно до своїх здібностей, а відтак рівні такого сприйняття і засвоєння є досить різними. Традиційна система викладання входить у протиріччя із такою ситуацією, оскільки вимагає однакового рівня знань перед вивченням кожного нового розділу, нової теми, орієнтується на постійну зайнятість усіх студентів певної групи у час, відведений на опанування того чи іншого матеріалу. Такий стан речей призводить до «випадання» із запрограмованого процесу чи занадто «передових», чи занадто «відсталіх» студентів. Застосування ІКТ дає можливість реалізувати можливість індивідуалізації навчання. Один із способів такої індивідуалізації – градація навчального матеріалу для груп студентів із різним рівнем підготовки, різними навичками виконання розумових операцій.

Подібну градацію і можливість індивідуального виконання різних за рівнем складності завдань, пов'язаних з одним матеріалом, а відтак можливість забезпечення «ситуації успіху» у навчанні в Хмельницькому національному університеті ефективно забезпечує навчальне середовище MOODLE. У MOODLE представлені всі навчальні курси, у тому числі курс «Культура мови». Контент сторінки – теоретичний матеріал як у формі тексту (ресурс «Файл»), так і у формі тексту із гіперпосиланнями на інші внутрішні елементи сторінки (скажімо, на «Глосарій»), або на ресурси мережі Інтернет; теки, що містять своєрідні бібліотеки за тематикою курсу; глосарій, тестові завдання тощо. Виконання навчальних завдань в індивідуальному режимі доцільно пропонувати студентам за допомогою елемента сторінки «Урок», який дозволяє комбінувати викладений порційно теоретичний матеріал і завдання до нього, забезпечує студентів можливість засвоювати матеріал у власному темпі, повертатися до того, що виявилось недостатньо зрозумілим, а також отримати оцінку конфіденційно. Таких «Уроків» можна створити декілька, формуючи пакети, що містять поданий за різними формами теоретичний матеріал і різні за складністю завдання, а також різну їх кількість.

Зручним допоміжним інструментом у роботі викладача з «Уроком» є навчальні сервіси WEB 2.0. (як-от сервіс LearningApps), що допомагають легко створювати тренувальні вправи на основі великої кількості шаблонів і надають можливість вмонтувати ці вправи в інші навчальні комп'ютерні середовища, у тому числі в елемент «Урок» середовища MOODLE. Контрольні завдання, що передбачають обов'язкове оцінювання і збереження оцінки у відповідному журналі, варто створювати безпосередньо на сторінці курсу, використовуючи наявні в «Уроці» шаблони тестових завдань, що передбачають одну або декілька правильних відповідей, встановлення відповідності, введення текстової інформації. Перевагою сервісу LearningApps є те, що шаблони вправ мають привабливе оформлення, дозволяють включати елементи інтерфейсу (маркери реакцій на правильні і неправильні відповіді), які справляють позитивний емоційний вплив на студентів. Формуванню позитивних емоцій сприяють ігровий характер багатьох вправ, включені у шаблони вказівки, які дозволяють виправити допущені помилки. Завдяки цьому усувається така причина негативного ставлення до навчання, як невдачі у виконанні завдань.

Самостійна робота студентів, виконувана за допомогою ІКТ, посідає надзвичайно важливе місце в навчальній діяльності. Адже інформація, отримана завдяки власній праці, набуває особливої цінності для особистості, а робота з комп'ютером найбільше сприяє самостійному виконанню навчальних завдань, підвищує якість такої діяльності – що є чинником підвищення мотивації до навчання. Засобом

забезпечення самостійної роботи студентів може виступати знову ж таки середовище MOODLE. Ефективність самостійної роботи у MOODLE уможливилось гіпертекстовою структурою сторінок курсів, у тому числі сторінки курсу «Культура мови», що дозволяє доповнювати базовий текстовий матеріал мультимедійною інформацією, використовуючи прямі посилання на ресурси, розміщені в мережі Інтернет (словники, довідники, енциклопедії, ресурси відеохостингу YouTube тощо). Гіпертекстові посилання студент може використовувати як навігаційний інструмент для побудови різних схем роботи з навчальним матеріалом. Це створює умови для забезпечення диференційованого підходу до навчання.

Особливо цінною є самостійна робота студентів, що має творчий характер. У процесі опанування курсу «Культура мови» студенти можуть виконувати індивідуальні чи групові проекти, що передбачають створення мультимедійних презентацій, вправ і опитувань за допомогою серверів WEB 2.0. (LearningApps, Kahoot тощо). Завданням курсу «Культура мови» є формування у студентів навичок усного мовлення. Вправління в усному мовленні можливе у ході виконання проектів, пов'язаних зі створенням студентських відео із сюжетами, присвяченими коментуванню етикетних ситуацій, поясненню застарілих лексем чи неологізмів, озвученню правил і под. Найраціональнішим інструментом для виконання таких проектів є спеціалізована програма Camtasia Studio, можливості якої – запис зображень (у тому числі рухомих) з екрана монітора, запис з веб-камери, додавання аудіо, монтаж відео, збереження його у різних форматах для подальшого розміщення на сайтах, блогах чи в YouTube.

Застосування комп'ютерних технологій – необхідний елемент навчально-виховного процесу у ВНЗ. Воно дозволяє формувати у студентів внутрішню мотивацію до навчання завдяки урізноманітненню форм навчальної діяльності, оперативності і прозорості контролю знань, можливості вибору власної траєкторії та темпу опанування матеріалу, його диференціації за рівнем складності, забезпеченню позитивного емоційного фону заняття та самостійної роботи студентів. Позитивний ефект від застосування ІКТ може бути забезпечений за умови готовності студентів до використання засобів інформатизації; компетентності викладача у проектуванні, конструюванні і впровадженні у навчальний процес ІКТ.

Література:

1. Гайдамаха Р. М. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формування професійної мотивації в навчальному процесі / Р. М. Гайдамаха // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України : Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 3.
2. Гончаренко М. С. Вплив інформаційних технологій на навчання студентів класичного університету / М. С. Гончаренко, Н. Г. Кучук // Вісник Харківського національного університету. – 2011. – № 978. – Серія : Валеологія : Сучасність і майбутнє. – С. 58–61.
3. Князян М. Формування пізнавальної мотивації дослідницької діяльності студентів / М. Князян // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003. – № 1. – С. 173–181.
4. Крылова М. Н. Способы мотивации учебной деятельности студентов вуза / М. Н. Крылова // Перспективы Науки и Образования. – № 3. – 2013. – С. 86–94.
5. Співаковський О. В. Теорія і практика використання інформаційних технологій у процесі підготовки математичних спеціальностей / О. В. Співаковський. – Херсон : Айлант, 2003. – 215 с.
6. Тригуб І. П. Мотивація студентів як один із основних факторів успішної професійної підготовки / І. П. Тригуб // Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : зб. наук. пр. – Острог. Серія : Філологічна. – 2014. – Вип. 48. – С. 319–320.
7. Усков И. В. Информационно-компьютерные технологии как средство развития мотивации учебной деятельности студентов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Иван Васильевич Усков. – Рязань, 2006. – 146 с.